

Tekenen in de Tijd 151

12-18 juni 2022

Op het feest van de drie-eenheid getuigt Erik Borgman van Gods creatieve wijsheid. Zij maakt de schepping steeds weer nieuw en neemt mensen in deze creatieve vernieuwing op. Vandaaruit komen ook het overlijden en de uitvaart ter sprake van dominicanes Holkje van der Veer.

Voor God iets schiep, schiep Hij de wijsheid en deze wijsheid heeft vervolgens alles voortgebracht: dat is de voorstelling in de Bijbelboeken Spreuken, Wijsheid en Wijsheid van Jezus Sirach. Het geschapene is als geheel en in onderdelen vol scheppingskracht, dankzij God die geen creativiteit heeft, maar is. Daarom brengt de aarde stenen, planten en bomen voort en ontstaan er steeds op mysterieuze wijze nieuwe soorten levende wezens. De Bijbel getuigt dat het wijsheid is, deze scheppingskracht. Geen brute macht die alles wat in de weg staat opzij zet of eroverheen walst, maar het vermogen op situaties in te spelen en samen te werken, zodat er voor allen en alles meer levensmogelijkheden ontstaan. Hier op Schiermonnikoog, waar we nog steeds op vakantie zijn, kun je het vrijwel voor je ogen zien gebeuren. Gisteren waren we op de uiterste oostpunt van het eiland en die lag vergeleken met de situatie in de jaren negentig van de vorige eeuw vier kilometer verderop. Honderddrieëndertig meter eilandgroei per jaar door de samenwerking van planten, zand, wind en water! En dan zijn er ook nog al die ondiepe plasjes waar het krioelt van het leven: pure creativiteit. Niet alleen vanwege de talloze broedende vogels kan het waddengebied worden aangeduid als 'de kraamkamer van moeder natuur'.

We lezen op deze zondag van de goddelijke drie-eenheid in de liturgie dat de wijsheid zichzelf aanduidt als uitvoerster aan Gods zijde bij de schepping, in wie Hij vreugde heeft. Zij op haar beurt verheugt zich over het geschapene en vindt haar vreugde bij de mensen (Spreuken 8,30-31). Haar verbondenheid met Gods scheppingsvermogen maakt haar tot wijsheid, in plaats van tot blinde levensdrift of vruchtbaarheid. Betrokkenheid, trouw en liefde zijn haar kern, zoals ze ook Gods kern zijn. Mensen zijn in staat deze betrokkenheid, deze trouw en deze liefde te herkennen en waar ze dat doen, bieden ze de wijsheid een woonplaats. Dat is uiteindelijk de menselijke roeping: niet om de rest van de schepping te onderwerpen, maar om haar intrinsieke wijsheid te dienen voor zover het Gods wijsheid is en van en in deze wijsheid te leven.

Het lijkt vreemd, maar dit vraagt ook van ons creativiteit. Immers, niet alles wat we tegenkomen getuigt van wijsheid en betrokkenheid, trouw en liefde. Dat nieuwe soorten ontstaan lijkt mooi, maar recent ontstond het coronavirus en daar moeten wij ons toch echt tegen verdedigen. Dat plantjes in staat zijn onder moeilijke omstandigheden te overleven, is troostend, maar sommige soorten woekeren zozeer dat ze andere verdringen. Wie ooit van nabij heeft gezien hoe een angstige muis tevergeefs probeert te ontsnappen aan de klauwen van een kat en hoe de kat van zijn wrede spel lijkt te genieten, is snel genezen van een al te romantisch beeld van de natuur. Het is met de gemeenschap van de niet-menselijke schepselen blijkbaar zoals met de mensengemeenschap: dat God uiteindelijk koning is, met hoogheid omkleed (Psalm 93,1), wil niet zeggen dat er geen koningen zijn die onderdrukken en alles en allen onderwerpen aan hun lage driften. Maar in de gewelddadige botsingen die daar het gevolg van zijn, is op verborgen wijze Gods koningschap werkzaam. Zo

werkt zijn wijsheid ook te midden van de kanker, de overstromingen en wat zich laat aanzien als de strijd van allen tegen allen. Zoals het onze opdracht is in Gods naam vrede en recht te bevorderen, zo draagt Hij ons ook op ziekte, watersnood en droogte te bestrijden en waar mogelijk natuurgeweld te pacificeren. In creatieve gehoorzaamheid aan de wijsheid, die de mede-uitvoerster is van Gods scheppingsplan.

Gehoorzaamheid vraagt om duurzame aandacht en onderzoek. Hoe werken de dingen en waar bestaan zij van. Wat zijn de voorwaarde voor hun werkzaamheid en hun voortbestaan? Creatieve gehoorzaamheid vraagt daarnaast om de Geest die ons het vermogen geeft de dingen te zien met een aan die van God verwante blik van betrokkenheid, trouw en liefde. De andere schepselen moeten ons iets kunnen schelen, wij moeten hun bondgenoot willen zijn en we moeten ze liefhebben als onze partners en huisgenoten.

We lezen over de wijsheid in het kader van het feest van de goddelijke drie-eenheid. De schepselen vragen om onze aandacht en onze zorg, omdat ze een uitdrukking zijn van de goedheid van God als schepper. De schepselen vragen om onze verbondenheid, omdat wij in Jezus geroepen zijn evenzeer de uitdrukking te zijn van Gods goedheid. De schepselen vragen om onze liefde, omdat Gods liefde eruit spreekt en ons eraan herinnert dat wij kinderen zijn van God. Zo leven wij in de mysterieuze ruimte van de schepping zoals wij ook altijd in de mysterieuze ruimte van Gods betrokkenheid leven.

Op de vroege ochtend van tweede Pinksterdag stierf na een levenslange chronische ziekte toch nog plotseling de dominicanes Holkje van der Veer op 61-jarige leeftijd. Zij had met wat zij zelf haar 'bijzondere lichaam' noemde – zij had het syndroom van Marfan – en met haar eigenzinnige persoonlijkheid het vermogen veel mensen aan te spreken en met ze in contact te blijven. In haar inzet van dit vermogen, dat haar specifieke gestalte bepaalde van de dominicaanse zending tot prediking, is zij steeds blijven groeien. Haar dood is een gevoelig verlies voor de dominicaanse familie in Nederland en voor de zeer velen met wie zij een innige band had. Ik kende haar goed en al heel lang. Afgelopen zaterdag kon ik vanwege ons verblijf op Schiermonnikoog niet bij haar uitvaart in Nijmegen zijn. Ik moest het met de livestream doen.

Het was een mooie en drukbezochte uitvaart. Holkje werd uitvoerig herdacht en alom klonk dankbaarheid voor en bewondering over wie zij was en steeds weer, na de zoveelste gezondheids crisis, had weten te worden. Toch miste ik ook iets: een thematisering van de overgave die het sterven uiteindelijk vraagt, van het verlangen naar troost over het onaffe en pijnlijke, van het besef dat iedereen, ook Holkje, Gods barmhartigheid nodig heeft 'omdat ik dit was en geen ander', zoals Oosterhuis het onovertroffen heeft verwoord. Holkje zei steeds opnieuw 'ja' tegen het leven, zo klonk het terecht in alle toonaarden. Dat was gezien haar omstandigheden inderdaad bijzonder. Maar het was een uitdrukking van de ontdekking – altijd fragiel en aarzelend, steeds vermengd met angst en twijfel – dat God 'ja' zei tegen haar en haar leven. Dat was en is de grond van alles.

In ieder geval is er volop reden om te geloven dat Hij ook na haar sterven 'ja' zegt tegen dit leven en deze vrouw.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus